

Skaparkraften, ett mänskligt begär

Ystad Allehandas 2001

Det hände en gång i Finland att militären fann ett oidentifierbart flygande föremål på radarskärmen. När man hade fått ner farkosten på marken visade det sig att piloten var kobonde att planet var hemmabyggt.

Denna bonde bodde med sin mamma på en gård någonstans på den finska landsbygden. Där hade han med långsamt tålmod och överblivna mjölkpengar byggt sig ett flygplan.

Det är inte svårt att föreställa sig hans lyckokänsla när planet hans lyfte och flög.

Bedriften rönte stor uppståndelse i Finland. Han blev intervjuad av alla medier. Tyst och tafatt stod han bakom modern som stolt berättade om sin sons stora begåvning.

En ung man byggde ett flygplan trots att han inte hade någon utbildning utöver grundskolan, inget certifikat och inte heller någon att snacka flygplan med. Vad hade han inte kunnat åstadkomma om han hade haft tillgång till allt detta?

Att människan har vissa grundläggande behov - som att äta, skita, sova, älska - är vederlagt. Det finns dock ett behov som det inte talas så mycket om: människans behov av att skapa.

I vårt samhälle ses det ena skapandet som finare än det andra. Det anses mer skapande att göra en film än att bygga om en bil. Musik är mer kultur än flamskvävnad, och en teaterpjäs får fler applåder än ett blomsterarrangemang.

Långt ifrån alla får uppleva skaparglädje i sitt arbete, för sin försörjning. Men de flesta människor skaffar sig ändå utrymme, små egna rum, där de kan uppleva skapandets magi.

Annars skulle vi inte överleva.

I min dokumentärfilm Amors bilar säger den då 19-årige Jan: "Alla människor har begär av att skapa någonting. Antingen sitter dom och sticker, eller så målar dom tavlor, eller virkar eller lagar hål i ett par gamla fula byxor, eller bygger en lampskärm eller vad som helst."

– Alla gör någonting. Det är förmodligen ett mänskligt begär.

Glädjen; detta har jag skapat själv. En vision som jag med egna händer, eget arbete och eget logiskt tänkande har gjort till verklighet. Att uttrycka sig och sina känslor och visa vem man är genom det man gör.

Det blev vad jag kunde och resultatet är jag. Det kanske inte blev den coolaste cabben, snyggaste tröjan eller stadigaste bokhyllan. Men för varje projekt har man lärt sig något nytt och den nya kunskapen lägger ett kritiskt öga till det som redan är gjort.

Det viktiga är inte målet utan vägen till målet/visionen och det ögonblick när målet nås. Just då. Och i samma ögonblick börjar man fundera över nästa bil eller tröja eller möbel.

Skaparprocessen är lika för alla och den är lika viktig för själen som maten är för kroppen. De som inte får utlopp för skapandet i sitt arbete tar igen det i sin bostad eller i trädgården. Hur mycket kraft, skapande och uppfinningsrikedom finns inte i ett svenskt hem? Det saknas inte kreativitet i det här landet, nej.

Det sorgliga är, att det egna skapandet, det som inte faller in under vårt etablerade kulturutbud är varken värderat eller tillräckligt, varken av andra eller av oss själva. Inom etablissemangen och inom politiken tycks man mena att de begåvade kommer att göra sina filmer, tavlor, hus, böcker. Ändå. Precis som mjölkbonden byggde sitt flygplan, mot alla odds.

Som om vi föds färdiga. Som om vi inte behöver stimulans, övning eller kontinuitet för att utvecklas. Som om vi inte behöver sammanhang och mötesplatser, där skapelserna speglas och nyttjas av andra.

Men likt den finske kobonden som blev nerplockad och hindrad att fortsätta, är det alltför många som inte får den uppmuntran, stimulans eller respons som är nödvändig för att lyckas "flyga" av egen kraft.

Vi vet att de unga måste måla, spela teater, sjunga, göra filmer, läsa, dansa, berätta... som en del av vardagen, i ett ständigt flöde, för att hitta sina möjligheter och begränsningar, för att bli mentalt starka. Ändå bygger vi inte vare sig skola eller ett samhälle utifrån denna kunskap.

Är det inte konstigt?

Skapandet är lika viktig som idrotten, men får den lika mycket pengar?

Vem skapar ett Bingolotto där pengarna stödjer Konsten, Kulturen, Skaparkraften?

Skapandet förenar, och så länge vi inte inser detta och premierar skaparkraften, slutar vi inte heller att hungra.